

Koncepcja realizacji przedmiot - Prawno konstytucyjne podstawy bezpieczeństwa

Cele przedmiotu:

-

studenci powinni znać prawnomiędzynarodowe i konstytucyjne podstawy bezpieczeństwa państwa,

-

studenci powinni rozumieć mechanizmy funkcjonowania i poszukiwania źródeł , interpretacji i stosowania prawa w obszarze bezpieczeństwa,

-

studenci powinni umieć dostrzegać związki i zależności między prawem krajowym a europejskim i międzynarodowym,

-

studenci powinni umieć oceniać zgodność prawa polskiego z prawem międzynarodowym w obszarze bezpieczeństwa,

-

studenci powinni poznać system prawa w obszarze bezpieczeństwa w stopniu zadawalającym i pozwalającym aktywnie uczestniczyć w grze decyzyjnej.

Treści programowe:

1.

Prawo jako podstawa organizacji bezpieczeństwa demokratycznego państwa.

2.

Konstytucyjne zasady ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.

3.

Konstytucyjny system źródeł prawa.

4.

Podstawy konstytucyjne i ustawowe kierowania bezpieczeństwem i obronnością państwa.

5.

Cywilna i demokratyczna kontrola nad siłami zbrojnymi.

6.

Podstawy prawne pobytu sił zbrojnych na terytorium innego państwa.

7.

Podstawy prawne funkcjonowania międzynarodowych organizacji współpracy politycznej i wojskowej.

8.

Związki między prawem krajowym a prawem międzynarodowym w obszarze bezpieczeństwa.

9.

Podstawy prawne bezpieczeństwa międzynarodowego państwa. Międzynarodowe prawo pokoju i bezpieczeństwa. Pojęcie, istota i zakres.

10.

Dwustronne traktaty Rzeczypospolitej Polskiej z państwami Europy.

11.

Polityka bezpieczeństwa narodowego w świetle prawa międzynarodowego. Stany nadzwyczajne- istota i zasady konstytucyjne, stan wojenny, stan wyjątkowy, stan klęski żywiołowej. Stan wojny - jako kategoria prawa międzynarodowego

Metody dydaktyczne: wykład z elementami prezentacji, prezentacja multimedialna, konsultacje.

Wykłady z tego przedmiotu obejmują zagadnienia takie jak: podstawa organizacji bezpieczeństwa demokratycznego państwa. Konstytucyjne zasady ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. Konstytucyjny system źródeł prawa. Podstawy konstytucyjne i ustawowe kierowania bezpieczeństwem i obronnością państwa. Cywilna i demokratyczna kontrola nad siłami zbrojnymi. Podstawy prawne pobytu sił zbrojnych na terytorium innego państwa. Podstawy prawne funkcjonowania międzynarodowych organizacji współpracy politycznej i wojskowej. Związki między prawem krajowym a prawem międzynarodowym w obszarze bezpieczeństwa. Podstawy prawne bezpieczeństwa międzynarodowego państwa. Międzynarodowe prawo pokoju i bezpieczeństwa. Pojęcie, istota i zakres. Dwustronne traktaty Rzeczypospolitej Polskiej z państwami Europy. Polityka bezpieczeństwa narodowego w świetle prawa międzynarodowego. Stany nadzwyczajne- istota i zasady konstytucyjne, stan wojenny, stan wyjątkowy, stan klęski żywiołowej. Stan wojny - jako kategoria prawa międzynarodowego. Podstawy prawne zarządzania kryzysowego

Wskazówki metodyczne

Po każdym wykładzie student otrzyma konspekt z tematem zajęć, zagadnieniami omawianymi bądź zalecanymi do samodzielnego studiowania, a także wykaz literatury uzupełniającej.

W czasie semestru studenci zobowiązani są do zaliczenia jednego kolokwium oraz napisania pracy. Tematem pracy będzie opracowanie jednego z zagadnień będących przedmiotem wykładu.

Wykaz środków i pomocy dydaktycznych:

Projektor pisma, materiały poglądowe na foliach, rzutnik multimedialny, artykuły z czasopism naukowych, materiały i dokumenty

Program tematyczny do przedmiotu prawne podstawy bezpieczeństwa:

Kierunek bezpieczeństwo narodowe. Studia zawodowe, niestacjonarne; semestr II, rok studiów I

Lp.

Temat

Godz.

1.

Podstawy prawnomiędzynarodowe bezpieczeństwa państw

2

2.

Zakres zakazu użycia siły i groźby użycia.

2

3.

Pokojowe załatwianie sporów międzynarodowych

2

4.

Podstawy prawne bezpieczeństwa i nienaruszalności granic RP

2

5.

Podstawy konstytucyjne i ustawowe kierowania bezpieczeństwem i obronnością państwa.

4

6.

Prawne formy realizacji zadań w zakresie powszechnego obowiązku obrony.

2

7.

Prawne formy cywilnej i demokratycznej kontroli nad siłami zbrojnymi

2

8.

Regulacje prawne stanów nadzwyczajnych

2

9.

Podstawy prawne użycia sił zbrojnych w sytuacjach kryzysowych i nadzwyczajnych

2

10.

Prawne i organizacyjne aspekty bezpieczeństwa i porządku publicznego- podmioty działające na rzecz

2

11.

Prawne formy realizacji zadań przez służby specjalne

2

12.

Regulacje prawne w zakresie bezpieczeństwa w komunikacji powszechnej i transporcie- podmioty dz

2

13.

Prawne i organizacyjne aspekty w zakresie ochrony danych osobowych i informacji niejawnych.

2

14.

Prawne aspekty zwalczania terroryzmu.

2

Nr 1

T. Podstawy prawnomiędzynarodowe bezpieczeństwa państw

1. Prawnomiędzynarodowe aspekty samoobrony w prawie międzynarodowym;

a) pojęcie samoobrony w prawie międzynarodowym,

b) Konwencja z 18 października 1907 r. o ograniczeniu użycia siły dla ściągania długów zawarowanych umową, (II Konwencja haska, konwencja Drago-Portera) ,

c) Pakt Ligi Narodów,

d) Pakt Brianda-Kellogga,

2. Zakaz agresji w aktach prawa międzynarodowego po II wojnie światowej.

a) Karta Narodów Zjednoczonych,

b) Deklaracja ZO ONZ z 14 grudnia 1960 r. o przyznaniu niepodległości krajom i narodom kolonialnym,

c) Deklaracja zasad prawa międzynarodowego z 24 października 1970 r.

d) Akt Końcowy Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie z 1 sierpnia 1975 r.

e) Paryska Karta Nowej Europy z 21 listopada 1990 r.

f) Deklaracja szczytu helsińskiego KBWE z 10 lipca 1992 r.

g) Deklaracja szczytu budapeszteńskiego z 6 grudnia 1994 r.

3. Prawo do zbrojnej samoobrony indywidualnej i zbiorowej.

4. Samoobrona zbiorowa w ramach sojuszu.

5. Polityka bezpieczeństwa narodowego w świetle prawa międzynarodowego.

Literatura obowiązkowa:

-

Gaska M., Prawnomiędzynarodowe aspekty samoobrony, w: Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych. wybrane problemy, AON, Warszawa 2001., s. 7-22.

-

Polska-NATO, traktaty, gwarancje, zobowiązania, M. Wągrowka,

A. Zalewski, B. Rosa, W. Kiss-Orski, Bellona, Warszawa 1999.

-

Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych. Zbiór dokumentów. M. Flemming, E. Mikos-Skuza, M. Gaska, AON, Warszawa 2003.

-

Simonides J., Kilka uwag o prawnomiędzynarodowych podstawach bezpieczeństwa i ładu międzynarodowego, w: Bezpieczeństwo międzynarodowe czasu przemian. Zagrożenia – Koncepcje – Instytucje, pod red. R. Kuźniara i Z. Lachowskiego, PISM, Warszawa 2003, ss. 269-290.

-

Stosunki międzynarodowe. Dokumenty i materiały 1989-2000. Wybór tekstów źródłowych i materiałów. Wybór, redakcja i opracowanie Z. Leszczyński, A. Koseski, Pułtusk 2001.

Literatura uzupełniająca:

- **Czapliński W., Wyrozumska A.,** Prawo międzynarodowe publiczne. zagadnienia systemowe, wyd. 2 lub nowsze, C.H. Beck , Warszawa 2004, ss . 678-731.

- **Czapliński W.,** Interwencja w Iraku z punktu widzenia prawa międzynarodowego, Państwo i Prawo 2004, nr 2.

- **Ćwiczenia Becka. Organizacje międzynarodowe,** Pytania. Tablice, autor B., Kuźniak, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2008.

- **Dyplomacja współczesna** a problemy prawa i bezpieczeństwa międzynarodowego , praca zbiorowa pod red. L. Łukaszuka, AON, Warszawa 2003.

- **Polska polityka bezpieczeństwa 1989-2000**, pod red. R. Kuźniara, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2001, ss. 389-449.

- **Prawo międzynarodowe publiczne**. Repetytorium, red. J. Horodyski, Oficyna a Wolers Kluwer Busines. Seria akademicka, Warszawa 2008, ss. 143-155.

- **Prawo w stosunkach międzynarodowych**. Wybór dokumentów, T. I i II, redakcja i opracowanie H. Binkowski, A. Ciupiński, M. Gąska, AON, Warszawa 2002.

- **Przyborowska-Klimczak A.**, Prawo międzynarodowe publiczne. Wybór dokumentów, Lublin 2001 lub nowsze.
- **Kontrola zbrojeń**. Rozbrojenie u progu XXI wieku, PISM, SIPRI pod red. A.D. Rotfelda, Warszawa 2002.
- **Łukaszuk L., Skowroński A.**, Europejskie prawo pokoju i bezpieczeństwa. Materiały i komentarze, AON, Warszawa 2000.
- **Symonides J.**, Wojna z Irakiem a prawo międzynarodowe, w: Rocznik Strategiczny 2003/2004, ss. 366-376.
- **Zięba R.**, Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa Unii Europejskiej. Studia europejskie. Podręcznik akademicki, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2007.
- **Zapobieganie konfliktom**, SIPRI, Dom Wydawniczy Bellona, Warszawa 2000.

Nr 2 Zakres zakazu użycia siły i groźby użycia

1. Akcja zbrojna w celu utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.
2. Użycie siły zbrojnej w celu realizacji prawa do samostanowienia.
3. Interwencja zbrojna.
4. Interwencja w celu ochrony własnych obywateli.
5. Interwencja humanitarna.
6. 6. Prawo do samoobrony a egzekwowanie norm skutecznych *erga omnes*.
7. Represalia zbrojne.
8. Prawo do samoobrony w związku z aktami terrorystycznymi.

Literatura obowiązkowa:

- **Czapliński W., Wyrozumska A.**, Prawo międzynarodowe publiczne. zagadnienia systemowe, wyd. 2 lub nowsze, C.H. Beck , Warszawa 2004, ss . 678-731.

- **Czapliński W.**, Interwencja w Iraku z punktu widzenia prawa międzynarodowego, Państwo i Prawo 2004, nr 2.

- **Symonides J.**, Wojna z Irakiem a prawo międzynarodowe, w: Rocznik Strategiczny 2003/2004, ss. 366-376.

Literatura uzupełniająca:

- **Bierzanek R., Simonides J.**, Prawo międzynarodowe publiczne, Wydawnictwo Prawnicze Lexis-Nexis, Warszawa 2004, ss. 301-379.
- **Ćwiczenia Becka. Organizacje międzynarodowe**, Pytania. Tablice, autor B., Kuźniak, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2008.

- **Kranz J.**, Użycie siły zbrojnej – nowe fakty i tendencje, Sprawy Międzynarodowe 2006, nr 3.
- **Prawo międzynarodowe publiczne**. Repetytorium, red. J. Horodyski, Oficyna a Wolers Kluwer Busines. Seria akademicka, Warszawa 2008, ss. 143-155.

- **Simonides J.**, Kilka uwag o prawnomiędzynarodowych podstawach bezpieczeństwa i ładu międzynarodowego, w: Bezpieczeństwo międzynarodowe czasu przemian. Zagrożenia – Koncepcje – Instytucje, pod red. R. Kuźniara i Z. Lachowskiego, PISM, Warszawa 2003, ss. 269-290.

Nr 3 Pokojowe załatwianie sporów międzynarodowych

1. Metody dyplomatyczne

a) negocjacje,

b) mediacja,

c) dobre usługi,

d) komisje śledcze,

e) koncyliacja,

f) rozstrzyganie sporów przez organizacje międzynarodowe

2. Procedury sądowe i arbitrażowe

a) Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości,

b) Międzynarodowy Trybunał Prawa Morza

c) Arbitraż,

d) procedury szczególne OBWE

e) rozstrzygnięcie sporów wynikających z prawa wspólnotowego

3. Egzekwowanie prawa międzynarodowego środkami pokojowymi:

a) retorsje,

b) represalia,

c) ekscerpcja

4. Akcja zbiorowa w celu utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

4.1. Sankcje zbiorowe w pakcie Ligi Narodów.

4.2. Sankcje zbiorowe w Karcie NZ:

a) kompetencje RB ONZ,

b) Kompetencje ZO ONZ

c) Siły pokojowe ONZ.

Literatura obowiązkowa:

- **Czapliński W., Wyrozumska A.**, Prawo międzynarodowe publiczne. zagadnienia systemowe, wyd. 2 lub nowsze, C.H. Beck, Warszawa 2004, ss. 624-678.

- **Dyplomacja współczesna** a problemy prawa i bezpieczeństwa międzynarodowego, praca zbiorowa pod red. L. Łukaszuka, AON, Warszawa 2003.

- **Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych**. Zbiór dokumentów. M. Flemming, E. Mikos-Skuza, M. Gąska, AON, Warszawa 2003.

- **Łukaszuk L., Skowroński A.**, Europejskie prawo pokoju i bezpieczeństwa. Materiały i komentarze, AON, Warszawa 2000.

Literatura uzupełniająca:

- **Bierzanek R., Simonides J.**, Prawo międzynarodowe publiczne, Wydawnictwo Prawnicze Lexis-Nexis, Warszawa 2004, ss. 337-379.
- **Ćwiczenia Becka. Organizacje międzynarodowe**, Pytania. Tablice, autor B., Kuźniak, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2008.

- **Przyborowska-Klimczak A.**, Prawo międzynarodowe publiczne. Wybór dokumentów, Lublin 2001 lub nowsze.
- **Prawo w stosunkach międzynarodowych**. Wybór dokumentów, T. I i II, redakcja i opracowanie H. Binkowski, A. Ciupiński, M. Gąska, AON, Warszawa 2002.

- **Prawo międzynarodowe publiczne**. Repetytorium, red. J. Horodyski, Oficyna a Wolers Kluwer Busines. Seria akademicka, Warszawa 2008, ss. 143-155.

- **Stosunki międzynarodowe**. Dokumenty i materiały 1989-2000. Wybór tekstów źródłowych i materiałów. Wybór, redakcja i opracowanie Z. Leszczyński, A. Koseski, Pułtusk 2001

Nr 4

T: Podstawy prawne bezpieczeństwa RP i nienaruszalności granic

1. Karta NZ jako podstawowy element bezpieczeństwa Polski na płaszczyźnie wielostronnej o zasięgu uniwersalnym.
2. Postanowienia Traktatu Wersalskiego z 1919 r. i Umowy Poczdamskiej z sierpnia 1945 r.
3. Traktaty PRL w latach 1945-1989.
4. Traktaty III Rzeczypospolitej
5. Samoobrona zbiorowa w traktatach dwustronnych Rzeczypospolitej Polskiej.
6. Podstawy prawne funkcjonowania Polski w ramach Sojuszu Północnoatlantyckiego Unii Europejskiej.

Literatura obowiązkowa:

- **Gąska M.**, Prawnomiędzynarodowe aspekty samoobrony, w: Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych. wybrane problemy, AON, Warszawa 2001., s. 7-22.

- **Kukułka J.**, Traktaty sąsiedzkie Polski odrodzonej, Ossolineum, Wrocław 1998.
- **Polska w stosunkach międzynarodowych 1945-1989.** Wybór dokumentów. Wybór i opracowanie J. Zając, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2005

- **Polska-NATO**, traktaty, gwarancje, zobowiązania, M. Wągrowka, A. Zalewski, B. Rosa, W. Kiss-Orski, Bellona, Warszawa 1999.
- **Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych.** Zbiór dokumentów. M. Flemming, E. Mikos-Skuza, M. Gąska, AON, Warszawa 2003.

- **Szafarz R.**, Dwustronne traktaty polityczne Rzeczypospolitej Polskiej z państwami zachodnimi: 1989-2004. Studium polityczno-prawne, PAN INP, Studia Prawnicze 2004, nr 3, ss. 5-16 .

Literatura uzupełniająca:

- **Bezpieczeństwo zewnętrzne Rzeczypospolitej Polskiej**, praca zbiorowa pod red. T. Jemioły i K. Malaka, AON, Warszawa 2002.

- **Kupiecki R.**, NATO u progu XXI wieku, Wydawnictwo ASKON, Warszawa 2000.
- **Przyborowska-Klimczak A.**, Prawo międzynarodowe publiczne. Wybór dokumentów, Lublin 2001 lub nowsze.
- **Prawo w stosunkach międzynarodowych**. Wybór dokumentów, T. I i II, redakcja i opracowanie H. Binkowski, A. Ciupiński, M. Gąska, AON, Warszawa 2002.

- **Stosunki międzynarodowe**. Dokumenty i materiały 1989-2000. Wybór tekstów źródłowych i materiałów. Wybór, redakcja i opracowanie Z. Leszczyński, A. Koseski, Pułtusk 2001
- **Zajac J., Zięba R.**, Polska w stosunkach międzynarodowych 1945-1989, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2005.

- **Tyranowski J.**, Podstawy prawne bezpieczeństwa Polski, Międzynarodowe czynniki bezpieczeństwa Polski pod red. A. D. Rotfelda, PWN, Warszawa 1986, ss. 103-139.

Akty normatywne:

- **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej** z 2 kwietnia 1997r. (DzU z 1997 r., nr 78, poz. 483 i z 2001 r., nr 28, poz. 319, z 2006 r., nr 200, poz. 1471).

- **Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej** (DzU z 2002 r., nr 62, poz. 558, nr 74, poz. 676, z 2006 r., nr 50, poz. 360, nr 191, poz. 1410, z 2007 r., nr 89, poz. 590).
- **Ustawa z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym** (DzU z 2002 r., nr 113, poz. 985, nr 153, poz. 1271, z 2003 r., nr 228, poz. 2261, z 2006 r., nr 104, poz. 711).

- **Ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym** oraz kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej (DzU z 2002 r., nr 156, poz. 1301, z 2003 r., nr 228, poz. 2261, z 2004 r., nr 107, poz. 1135).
- **Ustawa z dnia 22 listopada 2002 r. o wyrównywaniu strat majątkowych** wynikających z ograniczenia w czasie stanu nadzwyczajnego wolności i praw człowieka i obywatela (DzU z 2002 r., nr 233, poz. 1955).

- **Ustawa z 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym** (DzU z 2007 r., nr 89, poz. 590).
- **Ustawa z 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony** /DzU z 2004 r., nr 241, poz. 2416 z póź. zm.)

Nr 5

T. Podstawy konstytucyjne i ustawowe kierowania bezpieczeństwem i obronnością państwa

1. 1. Konstytucyjne zasady ustroju Rzeczypospolitej Polskiej:

1. 1. zasada suwerenności narodu,

1. 2. zasada niepodległości i suwerenności państwa,

1. 3. zasada demokratycznego państwa prawnego,

1. 4. zasada pluralizmu politycznego i reprezentacji politycznej (przedstawicielskiej formy sprawowania władzy)

1. 5. zasada społeczeństwa obywatelskiego,

1. 6. zasada podziału i równowagi władz,

1. 7. zasada decentralizacji władzy publicznej i samorządu terytorialnego,

1. 8. zasada społecznej gospodarki rynkowej,

1. 9. zasada przyrodzonej godności człowieka.

1. 10. zasady określające stosunek państwa do kościołów i innych związków wyznaniowych.

2. Konstytucyjny system źródeł prawa

2. 1. Zakres konstytucyjnej regulacji systemu źródeł prawa.

2. 2. System źródeł prawa powszechnie obowiązującego.

2. 3. Akty prawa wewnętrznego.

2. 4. Akty prawa miejscowego.

2. 5. Ogłaszanie aktów prawnych

3. Pozycja ustrojowa i struktura parlamentu. Warunki skutecznego nadzoru parlamentu nad bezpieczeństwem państwa narodowym .

a) komisje parlamentarne Sejmu i Senatu,

b) parlamentarna kontrola Rady Ministrów,

c) parlamentarna kontrola działalności Urzędu Ministra ON,

d) parlamentarna kontrola działalności Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

e) parlamentarna kontrola działalności służb specjalnych,

f) kontrola wydatków z budżetu państwa związanych z bezpieczeństwem,

g) skuteczne nadzorowanie transferów uzbrojenia i zaopatrywania sił zbrojnych.

4. Uprawnienia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Pozycja ustrojowa prezydenta RP w systemie władzy.

3. 1. Klasyfikacja kompetencji prezydenta RP.

3. 2. Kompetencje prezydenta w dziedzinie bezpieczeństwa państwa.

3. 3. Kompetencje prezydenta w dziedzinie obronności i sił zbrojnych.

3. 4. Ideowopolityczne znaczenie zwierzchnictwa prezydenta nad siłami zbrojnymi.

3. 5. Uprawnienia prezydenta z tytułu najwyższego zwierzchnictwa nad siłami zbrojnymi RP.

3. 6. Szczególne uprawnienia dotyczące zarządzenia stanu wojny, mobilizacji i użycia sił zbrojnych.

3. 7. Kompetencje prezydenta na okoliczność szczególnych zagrożeń bezpieczeństwa państwa.

3. 8. Kompetencje prezydenta jako przewodniczącego KOK w latach 1989-2001.

5. Upewnienia Rady Ministrów i Prezesa Rady Ministrów

1. Ustrojowa rola Rady Ministrów.

2. Upewnienia Rady Ministrów w zakresie ogólnego kierownictwa w dziedzinie zewnętrznego i wewnętrznego bezpieczeństwa państwa

3. Upewnienia Rady Ministrów w zakresie ogólnego kierownictwa w dziedzinie obronności państwa

4. Organy pomocnicze Rady Ministrów.

5. Funkcja wykonawcza i kontrolna prezesa Rady Ministrów.

6. Prawno-organizacyjne uwarunkowania działalności Ministra Obrony Narodowej

1. Pozycja ustrojowa ministra obrony narodowej.

2. Minister obrony narodowej jako naczelny organ administracji państwowej w dziedzinie obronności państwa.

3. Minister obrony narodowej jako koordynator zadań dotyczących udziału RP w wojskowych przedsięwzięciach organizacji międzynarodowych.

7. Status prawny innych organów realizujących zadania w dziedzinie obronności państwa.

1. Status prawny Komitetu Obrony Kraju w latach 1989- 2001.

2. Rola i funkcja Rady Bezpieczeństwa Narodowego.

3. Rola Sztabu Generalnego WP i dowództw sił zbrojnych

Literatura obowiązująca:

- **Gaska M.**, Kompetencje organów władzy wykonawczej w dziedzinie obronności państwa i sił zbrojnych, AON, Warszawa 2002.
- **Misiuk A.**, Administracja porządku i bezpieczeństwa publicznego. Zagadnienia prawno-ustrojowe, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.

- **Prawo konstytucyjne**, **M. Grzybowski (red)**., Białystok 2008, ss. 133-155, 200-312.

- **Fehler W.**, Instytucje bezpieczeństwa narodowego RP, w: Społeczeństwo i polityka. Podstawy nauk politycznych, red. K. A. Wojtaszczyk, W. Jakubowski, Warszawa 2003, ss. 944-977.
- **Prawo konstytucyjne**, M. Grzybowski (red) ., Białystok 2008, ss. 72-133.
- **Wołpiuk W. J.**, U źródeł koncepcji demokratycznego państwa prawnego, PAN INP, Studia Prawnicze 2004, nr 3, ss. 17-33.
- **Wprowadzenie do nauki o państwie i prawie**, G. L. Seidler, H. Groszyk, A. Pieniążek, Wydawnictwo

U MC-S, Lublin 2003.

Literatura uzupełniająca:

- **Garlicki L.**, Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu, wyd. XII, LIBER, Warszawa 2008, s. 187-314.
- **Gozdór G.**, Prawne podstawy działań na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego – analiza wybranych zagadnień, w: Społeczno-moralna potrzeba bezpieczeństwa i porządku publicznego, red. J. Świtka, M. Kuć, G. Gozdór, TN KUL Jana Pawła II, Lublin 2007

- **Guz T.**, Filozoficzne aspekty problematyki bezpieczeństwa człowieka, w: Społeczno-moralna potrzeba bezpieczeństwa i porządku publicznego, red. J. Świtka, M. Kuć, G. Gozdór, TN KUL Jana Pawła II, Lublin 2007
- **Parlamentarny nadzór nad sektorem bezpieczeństwa**. Zasady, mechanizmy i praktyki, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2004.

- **Stawecki P.**, Konstytucje Polski a siły zbrojne 1791-1935. Studium historyczno-prawne, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 1999.
- **Trejnis Z.**, Siły Zbrojne w państwie demokratycznym, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 1997.
- **Wprowadzenie do nauki o państwie i prawie**, G. L. Seidler, H. Groszyk, A. Pieniążek, Wydawnictwo

- **Obrona narodowa**. Orzecznictwo, opracował P. Pierończyk, Wydawnictwo Prawnicze Lex, Warszawa 2001.
- **Prawo konstytucyjne** w formie pytań i odpowiedzi, M. Jabłoński, S. Jarosz, Żukowska, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2003.

- **Materiały do prawa konstytucyjnego.** Tabele. Schematy. Orzecznictwo, R. Balicki, M. Jabłoński, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 1999.

- **Społeczeństwo i polityka.** Podstawy nauk politycznych, red. K. A. Wojtaszczyk, W. Jakubowski, Warszawa 2003.

U MC-S, Lublin 2003.

- **Wołpiuk W. J.,** Państwo wobec szczególnych zagrożeń, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2002.

- **Wołpiuk W. J.,** Siły Zbrojne w regulacjach Konstytucji RP, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 1998.

- **Żebrowski A.,** Kontrola cywilna nad Siłami Zbrojnymi Rzeczypospolitej Polskiej, Bellona, Warszawa 1998.

Akty normatywne:

- **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej** z 2 kwietnia 1997r. (DzU z 1997 r., nr 78, poz. 483 i z 2001 r., nr 28, poz. 319, z 2006 r., nr 200, poz. 1471).

- **Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej** (DzU z 2002 r., nr 62, poz. 558, nr 74, poz. 676, z 2006 r., nr 50, poz. 360, nr 191, poz. 1410, z 2007 r., nr 89, poz. 590).
- **Ustawa z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym** (DzU z 2002 r., nr 113, poz. 985, nr 153, poz. 1271, z 2003 r., nr 228, poz. 2261, z 2006 r., nr 104, poz. 711).

- **Ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej** (DzU z 2002 r., nr 156, poz. 1301, z 2003 r., nr 228, poz. 2261, z 2004 r., nr 107, poz. 1135).
- **Ustawa z dnia 22 listopada 2002 r. o wyrównywaniu strat majątkowych wynikających z ograniczenia w czasie stanu nadzwyczajnego wolności i praw człowieka i obywatela** (DzU z 2002 r., nr 233, poz. 1955).
- **Ustawa z 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym** (DzU z 2007 r., nr 89, poz. 590 z póź. zm.).
- **Ustawa z 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony** /DzU z 2004 r., nr 241, poz. 2416 z póź. zm.)

d) powszechna w samoobrona ludności,

e) pełnienie służby w jednostkach zmilitaryzowanych,

f) wykonywanie świadczeń na rzecz obrony: świadczenia osobiste i rzeczowe w czasie pokoju, świadczenia w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny, świadczenia szczególne, ewidencja świadczeń.

1. Uregulowania prawne w zakresie zasadniczej służby wojskowej obowiązujące do lipca 2009 roku
2. Uregulowania prawne w zakresie służby zastępczej.
3. Uregulowania prawne w zakresie służby zawodowej i kontraktowej.
4. Administracja rezerw osobowych
5. Uregulowania prawne w zakresie służby wojskowej studentów i absolwentów.
6. Uregulowania prawne w zakresie służby wojskowej żołnierzy rezerwy.
7. Uregulowania prawne w zakresie służby wojskowej w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny.
8. Uregulowania prawne w zakresie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin.

10. Uregulowania prawne w zakresie udzielania zgody obywatelom polskim na służbę w obcym wojsku lub obcej organizacji wojskowej.

11. Odpowiedzialność karna z tytułu nie wykonywania obowiązków wynikających z ustawy o powszechnym obowiązku obrony lub przepisów wydanych na jej podstawie.

Literatura obowiązująca:

- **Wołpiuk W. J.**, Siły Zbrojne w regulacjach Konstytucji RP, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 1998.
- **Misiuk A.**, Administracja porządku i bezpieczeństwa publicznego. Zagadnienia prawno-ustrojowe, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.

- **Fehler W.**, Instytucje bezpieczeństwa narodowego RP, w: Społeczeństwo i polityka.

- Podstawy nauk politycznych, red. K. A. Wojtaszczyk, W. Jakubowski, Warszawa 2003, ss. 944-977.
- **Flemming M.**, Kodeks karny – część wojskowa. Komentarz, C. H. Beck, Warszawa 2000.
  - **Przyjemski S.**, Ochrona porządku prawnego w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. Przeszłość. Teraźniejszość. Perspektywy, Wydawca Arche s.c., Gdańsk 2005.

Literatura uzupełniająca

- **Obrona narodowa.** Orzecznictwo, opracował P. Pierończyk, Wydawnictwo Prawnicze Lex, Warszawa 2001.
- **Parlamentarny nadzór nad sektorem bezpieczeństwa.** Zasady, mechanizmy i praktyki, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2004.
- **Stawecki P.**, Konstytucje Polski a siły zbrojne 1791-1935. Studium historyczno-prawne, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 1999.
- **Trejnis Z.**, Siły Zbrojne w państwie demokratycznym, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 1997.
- **Wołpiuk W. J.**, Państwo wobec szczególnych zagrożeń, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2002.

Akty normatywne:

- **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej** z 2 kwietnia 1997r. (DzU z 1997 r., nr 78, poz. 483 i z 2001 r., nr 28, poz. 319, z 2006 r., nr 200, poz. 1471).

- **Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej** (DzU z 2002 r., nr 62, poz. 558, nr 74, poz. 676, z 2006 r., nr 50, poz. 360, nr 191, poz. 1410, z 2007 r., nr 89, poz. 590).
- **Ustawa z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym** (DzU z 2002 r., nr 113, poz. 985, nr 153, poz. 1271, z 2003 r., nr 228, poz. 2261, z 2006 r., nr 104, poz. 711).

- **Ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej** (DzU z 2002 r., nr 156, poz. 1301, z 2003 r., nr 228, poz. 2261, z 2004 r., nr 107, poz. 1135).
- **Ustawa z dnia 22 listopada 2002 r. o wyrównywaniu strat majątkowych wynikających z ograniczenia w czasie stanu nadzwyczajnego wolności i praw człowieka i obywatela** (DzU z 2002 r., nr 233, poz. 1955).
- **Ustawa z 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym** (DzU z 2007 r., nr 89, poz. 590).
- **Ustawa z 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony** /DzU z 2004 r., nr 241, poz. 2416 z póź. zm.)

- **Ustawa z 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych**

Nr 7

T. Prawne formy cywilnej i demokratycznej kontroli nad siłami zbrojnymi.

1. Konstytucyjne i ustawowe obowiązki sił zbrojnych

2. Podstawy prawne organizacji sił zbrojnych RP

3. Kontrola i jej instytucje w siłach zbrojnych.

4. Kształtowanie cywilnej kontroli nad siłami zbrojnymi:

a) kontrola cywilna do 1989 r.,

b) koncepcje kontroli cywilnej nad armią po 1990 r.

c) kontrola cywilna w projektach konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej po 1989 r..

5. Kontrola parlamentarna.

6. Kontrola władzy wykonawczej:

a) Rada Ministrów,

b) Prezes Rady Ministrów,

c) Kontrola cywilna sprawowana przez Ministra Obrony Narodowej.

1. Kontrola sprawowana przez organy ochrony prawnej:

a) Trybunał Konstytucyjny,

b) Trybunał Stanu,

c) Najwyższa Izba Kontroli,

d) Sąd Najwyższy,

e) sądy administracyjne,

f) Naczelny Sąd Administracyjny,

g) Rzecznik Praw Obywatelskich,

h) Minister Sprawiedliwości-

i) Prokurator Generalny.

8. Kontrola społeczna:

a) instytucja skarg i wniosków,

b) środki masowego przekazu.

Literatura obowiązująca:

- **Wołpiuk W. J.**, Siły Zbrojne w regulacjach Konstytucji RP, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 1998.
- **Misiuk A.**, Administracja porządku i bezpieczeństwa publicznego. Zagadnienia prawno-ustrojowe, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.

- **Fehler W.**, Instytucje bezpieczeństwa narodowego RP, w: Społeczeństwo i polityka. Podstawy nauk politycznych, red. K. A. Wojtaszczyk, W. Jakubowski, Warszawa 2003, ss. 944-977.
- **Flemming M.**, Kodeks karny – część wojskowa. Komentarz, C. H. Beck, Warszawa 2000.
- **Przyjemski S.**, Ochrona porządku prawnego w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. Przeszłość. Teraźniejszość. Perspektywy, Wydawca Arche s.c., Gdańsk 2005.
- **Żebrowski A.**, Kontrola cywilna nad Siłami Zbrojnymi Rzeczypospolitej Polskiej, Bellona, Warszawa 1998.

Literatura uzupełniająca:

- **Balcerowicz B.**, Siły zbrojne w państwie i stosunkach międzynarodowych, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2006.
- **Flemming M. Wojciechowska J.**, Zbrodnie wojenne. Przepisy przeciwko pokojowi, państwu i obronności. Rozdział XVI, XVII, XVIII kodeksu karnego. Komentarz, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 1999.
- **Gąska M.**, Kompetencje organów władzy wykonawczej w dziedzinie obronności państwa i sił zbrojnych, AON, Warszawa 2002.
- **Obrona narodowa**. Orzecznictwo, opracował P. Pierończyk, Wydawnictwo Prawnicze Lex, Warszawa 2001.
- **Parlamentarny nadzór nad sektorem bezpieczeństwa**. Zasady, mechanizmy i praktyki, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2004.

- **Stawecki P.**, Konstytucje Polski a siły zbrojne 1791-1935. Studium historyczno-prawne, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 1999.
- **Trejnis Z.**, Siły Zbrojne w państwie demokratycznym, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 1997.
- **Wołpiuk W. J.**, Państwo wobec szczególnych zagrożeń, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2002.

Akty normatywne:

- **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej** z 2 kwietnia 1997r. (DzU z 1997 r., nr 78, poz. 483 i z 2001 r., nr 28, poz. 319, z 2006 r., nr 200, poz. 1471).

- **Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej** (DzU z 2002 r., nr 62, poz. 558, nr 74, poz. 676, z 2006 r., nr 50, poz. 360, nr 191, poz. 1410, z 2007 r., nr 89, poz. 590).
- **Ustawa z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym** (DzU z 2002 r., nr 113, poz. 985, nr 153, poz. 1271, z 2003 r., nr 228, poz. 2261, z 2006 r., nr 104, poz. 711).

- **Ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej** (DzU z 2002 r., nr 156, poz. 1301, z 2003 r., nr 228, poz. 2261, z 2004 r., nr 107, poz. 1135).
- **Ustawa z dnia 22 listopada 2002 r. o wyrównywaniu strat majątkowych wynikających z ograniczenia w czasie stanu nadzwyczajnego wolności i praw człowieka i obywatela** (DzU z 2002 r., nr 233, poz. 1955).
- **Ustawa z 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym** (DzU z 2007 r., nr 89, poz. 590).
- **Ustawa z 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony** /DzU z 2004 r., nr 241, poz. 2416 z póź. zm.)

- **Ustawa z 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych**

T: Regulacje prawne stanów nadzwyczajnych

1. 1. Stan nadzwyczajny jako środek ochrony bezpieczeństwa państwa w ujęciu historycznym ..
2. Unormowania prawne stanów nadzwyczajnych w okresie II Rzeczypospolitej i w ustawodawstwie PRL.
3. Pojęcie, istota i zakres regulacji stanów nadzwyczajnych.
4. Istota stanu wojny w Konstytucji RP i prawie międzynarodowym.
5. Stan wojenny.
6. Stan wyjątkowy.
7. Stan klęski żywiołowej.
8. Podstawy prawne zarządzania i reagowania kryzysowego
9. Obywatel w sytuacjach reżimów specjalnych.

10. Wydawanie aktów normatywnych w stanach nadzwyczajnych

Literatura obowiązująca:

- **Prawo konstytucyjne**, M. **Grzybowski (red)**., Białystok 2008, ss. 386-404.
- **Prokop K.**, Stany nadzwyczajne w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997, Temida 2, Białystok 2005.
- **Smaga M.**, Administracja publiczna w czasie klęski żywiołowej, Wyd. UJ, Kraków 2004.

- **Wołpiuk W. J.**, Państwo wobec szczególnych zagrożeń, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2002.
- **Wołpiuk W. J.**, Siły Zbrojne w regulacjach Konstytucji RP, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 1998.

Literatura uzupełniająca:

- **Brzeziński M.**, Stany nadzwyczajne w polskich konstytucjach, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2007.
- **Garlicki L.**, Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu, wyd. 12, Liber, Warszawa 2008,
- **Jaskiernia J.**, Akty normatywne w stanach nadzwyczajnych, w: Konstytucyjny system źródeł prawa w praktyce, pod red. A. Szymta, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2005.
- **Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych**. Zbiór dokumentów. M. Flemming, E. Mikos-Skuza, M. Gąska, AON, Warszawa 2003.
- **Mażewski L.**, Stany nadzwyczajne w Polsce w latach 1918-1989. Szkic ustrojowopolityczny, Toruń 2006. Wydawnictwo Adam Marszałek,
- **Marszałek K.**, Polskie prawo stanów szczególnych 1918-1939. Wybór źródeł, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2004.

Akty normatywne:

- **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej** z 2 kwietnia 1997r. (DzU z 1997 r., nr 78, poz. 483 i z 2001 r., nr 28, poz. 319, z 2006 r., nr 200, poz. 1471).

- **Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej** (DzU z 2002 r., nr 62, poz. 558, nr 74, poz. 676, z 2006 r., nr 50, poz. 360, nr 191, poz. 1410, z 2007 r., nr 89, poz. 590).
- **Ustawa z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym** (DzU z 2002 r., nr 113, poz. 985, nr 153, poz. 1271, z 2003 r., nr 228, poz. 2261, z 2006 r., nr 104, poz. 711).

- **Ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej** (DzU z 2002 r., nr 156, poz. 1301, z 2003 r., nr 228, poz. 2261, z 2004 r., nr 107, poz. 1135).
- **Ustawa z dnia 22 listopada 2002 r. o wyrównywaniu strat majątkowych wynikających z ograniczenia w czasie stanu nadzwyczajnego wolności i praw człowieka i obywatela** (DzU z 2002 r., nr 233, poz. 1955).
- **Ustawa z 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym** (DzU z 2007 r., nr 89, poz. 590).
- **Ustawa z 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony** /DzU z 2004 r., nr 241, poz. 2416 z póź. zm.)

Nr 9

T: Prawne formy realizacji zadań przez siły zbrojne

1. Podstawy prawne użycia i pobytu sił zbrojnych RP poza granicami państwa.
2. Podstawy prawne pobytu sił zbrojnych obcego państwa na terytorium RP.
3. Podstawy prawne użycia sił zbrojnych w czasie sytuacji kryzysowych.

4. Podstawy prawne użycia sił zbrojnych w czasie stanów nadzwyczajnych.

5. Podstawy prawne ochrony porządku prawnego w siłach zbrojnych RP

a) sądy wojskowe,

b) prokuratura wojskowa,

c) Żandarmeria wojskowa,

d) Służba Wywiadu Wojskowego,

e) Służba Kontrwywiadu Wojskowego.

f) Departament Prawny MON,

g) Departament Kontroli MON,

h) Departament Obrony Narodowej i Bezpieczeństwa Wewnętrznego Najwyższej Izby Kontroli,

i) Zespół Praw Żołnierzy, Funkcjonariuszy Służb Publicznych i Cudzoziemców w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich.

6. Część wojskowa Kodeksu karnego na tle powszechnego prawa karnego.

6. 1. Przepisy ogólne dotycząc żołnierzy

6. 2. Przestępstwa określone w rozdziałach XXXIX-XLIV Kodeksu karnego jako tzw. wojskowe:

a) przestępstwa przeciwko obowiązkowi pełnienia służby wojskowej i przestępstwa przeciwko zasadom pełnienia służby,

b) przestępstwa przeciwko zasadom dyscypliny wojskowej i przestępstwa przeciwko zasadom postępowania z podwładnymi,

c) przestępstwa przeciwko zasadom obchodzenia się z uzbrojeniem i uzbrojonym sprzętem wojskowym oraz przestępstwa przeciwko mieniu wojskowemu.

1. Przesłępstwa przeciwko obronności:

a) kierowanie obronnością państwa w czasie pokoju,

b) przestępstwa z rozdziału XVIII Kodeksu karnego i z działu VIII, rozdziału 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony oraz tryb ich ścigania,

c)

d)

8. Postępowanie karne w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych na tle powszechnego procesu karnego

Literatura obowiązująca:

- **Misiuk A.**, Administracja porządku i bezpieczeństwa publicznego. Zagadnienia prawno-ustrojowe, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.
- **Fehler W.**, Instytucje bezpieczeństwa narodowego RP, w: Społeczeństwo i polityka. Podstawy nauk politycznych, red. K. A. Wojtaszczyk, W. Jakubowski, Warszawa 2003, ss. 944-977.
- **Flemming M.**, Kodeks karny – część wojskowa. Komentarz, C. H. Beck, Warszawa 2000.
- **Przyjemski S.**, Ochrona porządku prawnego w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. Przeszłość. Teraźniejszość. Perspektywy, Wydawca Arche s.c., Gdańsk 2005.
- **Wołpiuk W. J.**, Państwo wobec szczególnych zagrożeń, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2002.
- **Wołpiuk W. J.**, Siły Zbrojne w regulacjach Konstytucji RP, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 1998.

Literatura uzupełniająca:

- **Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych.** Zbiór dokumentów. M. Fleming, E. Mikos-Skuza, M. Gąska, AON, Warszawa 2003.
- **Parlamentary nadzór nad sektorem bezpieczeństwa.** Zasady, mechanizmy i praktyki, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2004.

- **Stawecki P.**, Konstytucje Polski a siły zbrojne 1791-1935. Studium historyczno-prawne, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 1999.
- **Trejnis Z.**, Siły Zbrojne w państwie demokratycznym, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 1997.
- **Smaga M.**, Administracja publiczna w czasie klęski żywiołowej, Wyd. UJ, Kraków 2004.

Akty normatywne:

- **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej** z 2 kwietnia 1997r. (DzU z 1997 r., nr 78, poz. 483 i z 2001 r., nr 28, poz. 319, z 2006 r., nr 200, poz. 1471).
- **Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej** (DzU z 2002 r., nr 62, poz. 558, nr 74, poz. 676, z 2006 r., nr 50, poz. 360, nr 191, poz. 1410, z 2007 r., nr 89, poz. 590).
- **Ustawa z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym** (DzU z 2002 r., nr 113, poz.

985, nr 153, poz. 1271, z 2003 r., nr 228, poz. 2261, z 2006 r., nr 104, poz. 711).

- **Ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej** (DzU z 2002 r., nr 156, poz. 1301, z 2003 r., nr 228, poz. 2261, z 2004 r., nr 107, poz. 1135).
- **Ustawa z dnia 22 listopada 2002 r. o wyrównywaniu strat majątkowych wynikających z ograniczenia w czasie stanu nadzwyczajnego wolności i praw człowieka i obywatela** (DzU z 2002 r., nr 233, poz. 1955).
- **Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym** (DzU z 2007 r., nr 89, poz. 590).
- **Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony** /DzU z 2004 r., nr 241, poz. 2416 z póź. zm.).

- **Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa** (DzU z 1998 r., nr 162, poz. 1117, z 2004 r., nr 10, poz. 1).
- **Ustawa z dnia 23 września 1999 r. o zasadach pobytu wojsk obcych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasadach ich przemieszczania się przez to terytorium** (DzU z 1999 r., nr 93, poz. 1063 z póź. zm.).
- **Ustawa z dnia 19 lutego 1998 r. o zasadach użycia Sił Zbrojnych poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej 1998 r.** (DzU z 1998 r., nr 23, poz. 119).*
- **Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o dyscyplinie wojskowej** (DzU z 1997 r., nr 141, poz. 944 z póź. zm.).
- **Ustawa z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych** (DzU z 2003 r., nr 179, poz. 1750 z póź. zm.).

- **Ustawa z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej** (DzU z 2002 r., nr 42, poz. 368 z póź. zm.).
- **Ustawa z dnia 19 lutego 1993 r. o znakach Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej** (DzU z 1993 r., nr 34, poz. 154, z 1995 r., nr 150, poz. 731).
- **Ustawa z dnia 14 grudnia 1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej** (DzU z 1996 r., nr 10, poz. 56 z póź. zm.).

- **Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. prawo o ustroju sądów wojskowych** (DzU z

1997 r., nr 117, poz. 753 z póź. zm.).

- **Ustawa z dnia 25 maja 2001 r. o przebudowie i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2001-2006** (DzU z 2001 r., nr 76, poz. 804 z póź. zm.)

Nr 10

T: Prawne i organizacyjne aspekty bezpieczeństwa i porządku publicznego- podmioty działające na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego.

1. Podstawy prawne i zakres działania Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.
2. **2.** Bezpieczeństwo państwa, bezpieczeństwo obywateli, porządek publiczny jako pojęcia prawne .
3. Pojęcie administracji spraw wewnętrznych
4. Podmioty wykonujące zadania z zakresu administracji bezpieczeństwa i porządku publicznego.
5. Cywilne organy ochrony prawa- inspekcje.

6. Cywilne organy ochrony prawa – urzędy.
7. Cywilne organy ochrony prawa- służby.
8. **8.** Podstawy prawne i zakres działania Policji.
9. **9.** Podstawy prawne i zakres działania SG

10. Podstawy prawne i zakres działania ŻW.

11. Podstawy prawne i zakres działania Inspekcji Transportu Drogowego.

12. Podstawy prawne i zakres działania Inspekcji Celnej.

13. Podstawy prawne i zakres działania Służby Celnej.

14. Podstawy prawne i zakres działania BOR.

15. Podstawy prawne i zakres działania Służby Więziennej

16. Podstawy prawne i zakres działania Straży Marszałkowskiej.

17. Podstawy prawne i zakres działania Straży Ochrony Kolei.

18. Podstawy prawne i zakres działania Państwowej Straży Rybackiej.

19. Podstawy prawne i zakres działania Straży Parków Narodowych.

20. Podstawy prawne i zakres działania Straży Leśnej.

21. Podstawy prawne i zakres działania Państwowej Straży Łowieckiej.

22. Podstawy prawne i zakres działania PSP.

23. Podstawy prawne i zakres działania OC.

Literatura obowiązująca:

- **Lisiecki M.**, Bezpieczeństwo publiczne w ujęciu systemowym, w: Bezpieczny obywatel – bezpieczne państwo pod red. J. Widackiego i J. Czapskiej, KUL, Lublin 1998, ss. 91-100.

- **Misiuk A.**, Administracja porządku i bezpieczeństwa publicznego. Zagadnienia prawno-ustrojowe, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.

- **Misiuk A.**, Historia Policji w Polsce. Od X wieku do współczesności, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008
- **Fehler W.**, Instytucje bezpieczeństwa narodowego RP, w: Społeczeństwo i polityka. Podstawy nauk politycznych, red. K. A. Wojtaszczyk, W. Jakubowski, Warszawa 2003, ss. 944-977.
- **Sprengel B.**, Służby mundurowe ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego. Zarys problematyki, Toruń 2008.
- **Sarnecki P., Czarny P.**, Kompetencje organów władzy publicznej w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, w: w: Bezpieczny obywatel – bezpieczne państwo pod red. J. Widackiego i J. Czapskiej, KUL, Lublin 1998, ss. 77-90.

-

Literatura uzupełniająca:

- **Gozdór G.**, Prawne podstawy działań na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego – analiza wybranych zagadnień, w: Społeczno-moralna potrzeba bezpieczeństwa i porządku publicznego, red. J. Świtka, M. Kuć, G. Gozdór, TN KUL Jana Pawła II, Lublin 2007

- **Guz T.**, Filozoficzne aspekty problematyki bezpieczeństwa człowieka, w: Społeczno-moralna potrzeba bezpieczeństwa i porządku publicznego, red. J. Świtka, M. Kuć, G. Gozdór, TN KUL Jana Pawła II, Lublin 2007
- i praktyki, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2004.

- **M. Flemming, W. Kutzmann**, Przepisy przeciwko porządkowi publicznemu. Rozdział XXXII Kodeksu karnego. Komentarz, C. H. Beck, Warszawa 1999.

- **Organy i korporacje ochrony prawa pod red. S. Sagana**, LexisNexis, Warszawa 2001.

Akty normatywne:

- **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej** z 2 kwietnia 1997r. (DzU z 1997 r., nr 78, poz. 483 i z 2001 r., nr 28, poz. 319, z 2006 r., nr 200, poz. 1471).

- **Obowiązujące akty normatywne: załącznika do koncepcji kształcenia**

Nr 11

T: Prawne formy realizacji zadań przez służby specjalne

1. Służby specjalne jako pojęcie prawne.
2. Zadania polskich służb specjalnych i prawne formy ich realizacji.
3. Uwarunkowania prawne cywilnej kontroli służb specjalnych.
4. Organy państwa wykonujące funkcje cywilnej kontroli i nadzoru nad służbami specjalnymi.

Literatura obowiązująca:

- **Misiuk A.**, Administracja porządku i bezpieczeństwa publicznego. Zagadnienia prawno-ustrojowe, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.

- **Fehler W.**, Instytucje bezpieczeństwa narodowego RP, w: Społeczeństwo i polityka. Podstawy nauk politycznych, red. K. A. Wojtaszczyk, W. Jakubowski, Warszawa 2003, ss. 944-977.
- **Zalewski S.**, Służby specjalne w państwie demokratycznym, wyd. II, AON, Warszawa 2005.

Literatura uzupełniająca:

- **M. Flemming, W. Kutzmann**, Przepisy przeciwko porządkowi publicznemu. Rozdział XXXII Kodeksu karnego. Komentarz, C. H. Beck, Warszawa 1999.

- **Sarnecki P., Czarny P.**, Kompetencje organów władzy publicznej w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, w: w: Bezpieczny obywatel – bezpieczne państwo pod red. J. Widackiego i J. Czapskiej, KUL, Lublin 1998, ss. 77-90.

Akty normatywne:

- **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej** z 2 kwietnia 1997r. (DzU z 1997 r., nr 78, poz. 483 i z 2001 r., nr 28, poz. 319, z 2006 r., nr 200, poz. 1471).

- **Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym** (DzU z 2006 r., nr 104, poz. 708).

- **Ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu** (DzU z 2002 r., nr 74, poz. 676).

- **Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego** (DzU z 2006 r., nr 104, poz. 709).

- **Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o służbie funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskowego** (DzU z 2006 r., nr 104, poz. 710)

Regulacje prawne w zakresie bezpieczeństwa w komunikacji powszechnej i transporcie – podmioty działające na rzecz bezpieczeństwa.

1. Prawne formy realizacji bezpieczeństwa na drogach publicznych.
2. Prawne formy realizacji bezpieczeństwa w żegludze śródlądowej.
3. Prawne formy realizacji bezpieczeństwa w przestrzeni powietrznej RP.
4. Prawne formy realizacji bezpieczeństwa na wodach morskich RP.
5. Prawne formy realizacji bezpieczeństwa w transporcie kolejowym.
6. Podstawy prawne i zakres działania Policji.
7. **7.** Podstawy prawne i zakres działania Straży Granicznej.
8. **8.** Podstawy prawne i zakres działania Żandarmerii Wojskowej.
9. **9.** Podstawy prawne i zakres działania Inspekcji Transportu Drogowego.

10. Podstawy prawne i zakres działania Straży Ochrony Kolei.

11. Urzędy morskie

12. Urzędu Żeglugi Śródlądowej

13. Urząd Lotnictwa Cywilnego.

Literatura obowiązująca:

- **Fehler W.**, Instytucje bezpieczeństwa narodowego RP, w: Społeczeństwo i polityka. Podstawy nauk politycznych, red. K. A. Wojtaszczyk, W. Jakubowski, Warszawa 2003, ss. 944-977.
- **Misiuk A.**, Administracja porządku i bezpieczeństwa publicznego. Zagadnienia prawno-ustrojowe, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.

- **Misiuk A.**, Historia Policji w Polsce. Od X wieku do współczesności, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008

Sprengel B., Służby mundurowe ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego. Zarys problematyki, Toruń 2008

- **Sarnecki P., Czarny P.**, Kompetencje organów władzy publicznej w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, w: w: Bezpieczny obywatel – bezpieczne państwo pod red. J. Widackiego i J. Czapskiej, KUL, Lublin 1998, ss. 77-90.

Literatura uzupełniająca:

- **M. Flemming, W. Kutzmann**, Przesłępstwa przeciwko porządkowi publicznemu. Rozdział XXXII Kodeksu karnego. Komentarz, C. H. Beck, Warszawa 1999.

- **Kawka W.**, Policja w ujęciu historycznym i współczesnym, Wilno 1939.
- **Organy i korporacje ochrony prawa** pod red. S. Sagan, LexisNexis, Warszawa 2001.

- **Ura E.**, Prawne zagadnienia bezpieczeństwa państwa, Rzeszów 1988.
- **Ura E.**, Pozycja prawna i zakres kompetencji Ministra Spraw Wewnętrznych, Rzeszowskie Zeszyty Naukowe, „Prawo-Ekonomia” 1993, t. XIII.
- **Ura E.**, Prawne formy i metody działania Policji, Zeszyty Naukowe, „Annales” 1995, nr 42.

- **Ura E.**, Administracyjno-prawne zagadnienia ochrony granicy państwowej, Zeszyty Naukowe, „Annales” 1995, nr 42.
- **Zaborowski J.**, Prawne środki zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego, Warszawa 1977.

Akty normatywne:

- **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej** z 2 kwietnia 1997r. (DzU z 1997 r., nr 78, poz. 483 i z 2001 r., nr 28, poz. 319, z 2006 r., nr 200, poz. 1471).

- **Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. – prawo o ruchu drogowym** (DzU z 2005 r., nr 108, poz. 908 z póź. zm.).
- **Ustawa z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych** (DzU z 2007 r., nr 19, poz. 115).
- **Ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r., o żegludze śródlądowej** (DzU z 2006 r., nr 123, poz. 857, z 2007 r., nr 123, poz. 846, nr 176, poz. 1238 z 2008 r., nr 171, poz. 1057).

- **Prawo lotnicze –ustawa z dnia 3 lipca 2002 r.** (DzU z 2006 r., nr 100, poz. 696, nr 104, poz. 708, i 711, nr 141, poz. 1008, nr 170, poz. 1217, nr 249, poz. 1829, z 2007 r., nr 50, poz. 331, nr 82, poz. 558, z 2008 r., nr 97, poz. 625, nr 144, poz. 901, nr 177, poz. 1095, nr 180, poz. 1113).
- **Ustawa z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym** (DzU z 2007 r., nr 16, poz. 94, nr 176, poz. 1238, nr 191, poz. 1374, z 2008 r., nr 59, poz. 359, nr 144, poz. 902, nr 206, poz. 1289, nr 227, poz. 1505, z 2009, nr 1, poz. 3).

- **Ustawa z 6 września 2001 r. o transporcie drogowym** (DzU z 2007 r., nr 99, poz. 661, nr 125, poz. 874, nr 176, poz. 1238, nr 192, poz. 1381).

- **Ustawa z 24 sierpnia 2001 o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych** (DzU z 2001 r., nr 123, poz. 1353, nr 154, poz. 1800, z 2002 r., nr 74, poz. 676, nr 89, poz. 804, z 2003 r., nr 113, poz. 1070, nr 139, poz. 1326, z 2004 r., nr 116, poz. 1203, nr 171, poz. 1800, nr 273, poz. 2703).

- **Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji** (DzU z 2007 r., nr 43, poz. 277, nr 57, poz. 390, nr 120, poz. 818, nr 140, poz. 981, nr 165, nr 1170, z 2008 r., nr 86, poz. 521, nr 171, poz. 1065).
- **Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej** (DzU z 2005 r., nr 234, poz. 1997, z 2006 r., nr 104, poz. 708, i 711, nr 170, poz. 1218, z 2007 r., nr 82, poz. 558, nr 57, poz. 390, z 2008 r., nr 86, poz. 521, nr 195, poz. 1199, nr 216, poz. 1367).

- **Ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej** (DzU z 2006 r., nr 249, poz. 1829).

- **Ustawa z 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej** (DzU z 1991 r., nr 32, poz. 131 z póź. zm.).
- **Ustawa z 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej** (DzU z 2005 r., nr 226, poz. 1944, z 2007 r., nr 107, poz. 732, nr 140, poz. 982, z 2008 r., nr 195, poz. 1199, nr 216, poz. 1367). *

Nr 13

T: Prawne i organizacyjne aspekty w zakresie ochrony danych osobowych i informacji niejawnych

1. Prawo o ochronie danych osobowych.
2. Odpowiedzialność za naruszenie przepisów o ochronie danych osobowych.
3. Podstawowe pojęcia ustawowe dotyczące ochrony informacji niejawnych.
4. Kategorie klauzul tajności.
5. Prawne ograniczenia dostępu do informacji niejawnych.
6. Sporządzanie i oznaczanie informacji niejawnych.

Literatura obowiązująca:

- **Misiuk A.**, Administracja porządku i bezpieczeństwa publicznego. Zagadnienia prawno-ustrojowe, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.

- **Sprengel B.**, Służby mundurowe ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego. Zarys problematyki, Toruń 2008.

Literatura uzupełniająca:

- **M. Flemming, W. Kutzmann**, Przepisy przeciwko porządkowi publicznemu. Rozdział XXXII Kodeksu karnego. Komentarz, C. H. Beck, Warszawa 1999.

Akty normatywne:

- **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej** z 2 kwietnia 1997r. (DzU z 1997 r., nr 78, poz. 483 i z 2001 r., nr 28, poz. 319, z 2006 r., nr 200, poz. 1471).

- **Ustawa o ochronie danych osobowych** z 29 sierpnia 1997 r. (DzU z 2002 r., nr 101, poz. 928 z póź. zm.)

- **Ustawa z dnia 6 września 2001 r.** o dostępie do informacji publicznej (DzU z 2001 r., nr 112, poz. 1198).

- **Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r.** o ochronie baz danych (DzU z 2001 r., nr 128, poz. 1402).

- **Ustawa z dnia 22 stycznia 1999 r.** o ochronie informacji niejawnych (DzU z 2005 r., nr 196, poz. 1631 z póź. zm.).

- **Ustawa z dnia 18 września 2001 r. o podpisie elektronicznym** (DzU z 2001 r., nr 130, poz. 1450)

Nr 14

T: Prawne aspekty zwalczania terroryzmu

1. 1. Definicja pojęć: Terroryzm, akt terrorystyczny, terrorysta, sprawca aktu terrorystycznego, terror kryminalny.
2. Regulacje prawa międzynarodowego w zakresie zwalczania terroryzmu.
3. Regulacje prawne organizacji regionalnych.
4. Akty prawa wewnętrznego wybranych państw.

5. Jurysdykcja w sprawach o przestępstwa terrorystyczne. Ekstradycja.
6. Postępowanie karne wobec sprawców aktów terrorystycznych
7. Zwalczanie terroryzmu jako funkcja demokratycznego państwa prawa.

Literatura obowiązująca:

- **Aleksandrowicz T.**, Terroryzm międzynarodowy, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.
- **Barcik J.**, Akt terrorystyczny i jego sprawca w świetle prawa międzynarodowego i wewnętrznego, AON Warszawa 2004.
- **Misiuk A.**, Administracja porządku i bezpieczeństwa publicznego. Zagadnienia prawno-ustrojowe, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.

- **Sprengel B.**, Służby mundurowe ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego. Zarys problematyki, Toruń 2008.

Literatura uzupełniająca:

- **M. Flemming, W. Kutzmann**, Przesłępstwa przeciwko porządkowi publicznemu. Rozdział XXXII Kodeksu karnego. Komentarz, C. H. Beck, Warszawa 1999.
- **Polska wobec terroryzmu**, z. 49 Instytut Studiów Strategicznych, Kraków 2002.

Akty normatywne:

- **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej** z 2 kwietnia 1997r. (DzU z 1997 r., nr 78, poz. 483 i z 2001 r., nr 28, poz. 319, z 2006 r., nr 200, poz. 1471).